

Damsterplein

Ontwerpboek fase 1

LIFE 20 CCA/NL/001621

Oktober 2025

Extra informatie/colofon

Organisatie: Gemeente Groningen
Programma: Leefkwaliteit
Status: Definitief

15 oktober 2025
Projectnaam: Damsterplein, Life Cool Square

Contactpersoon: Hedwig de Boer
Opgesteld door: B. Zeinstra
T. van Vilsteren

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Analyse	7
3	Concept	9
4	Plantoelichting	11
5	Beplanting	12
6	Parkeergebouw	13
7	Toekomst	15

RANDVOORWAARDEN EN UITGANGSPUNTEN

EUROPESE LIFE SUBSIDIE

Sponsland

- Verharding verwijderen
- Wateroverlast verminderen door infiltratie
- 73mm bui opvangen
- Groen toevoegen

Hitte eilanden

- Groen en bomen toevoegen voor schaduw
- Vergroten biodiversiteit

Bewustwording

- Participatie met klanbordgroep
- Geveltuinen aanleggen

KLANKBORDGROEP

Reuring versus Stilte

- Deel van het plein ruimte voor biodiversiteit
- Deel van het plein voor reuring
- Zitplekken gewenst, hangplekken niet

Programma

- Terrassen mogen niet-comercieel zitten niet hinderen
- Spelen als aanleiding, aanwezig maar ondergeschikt
- Faciliteren open ruimte voor eigen gebruik
- Groen ook gebruiksgroen

Imago

- Landmark en/of programma toevoegen
- Water (klimaatadaptatie en verleden)

GEMEENTELIJKE PROJECTGROEP

Stedenbouw

- Verbinding van gevel tot gevel en op stadsniveau
- Leesbaarheid van de plek vergroten
- Relatie met de diepen(ring)
- Relatie met de Oosterkade

Verkeer

- Modelvariant gesplitst
- Route naar het centrum

Inleiding

In de stad Groningen neemt, net als in andere steden over de hele wereld, het risico op overstromingen en hittestress toe. Met name versteende gebieden zijn gevoelig: deze houden op warme dagen lang de hitte vast en regenwater kan moeilijk infiltreren. Daarom zijn er maatregelen nodig om de stad koeler te maken en om wateroverlast te beperken.

Subsidie

In 2019 is er binnen de manifestatie Sponsland samen met bewoners een onderzoek gedaan naar het vergroenen van het versteende Damsterplein. Met dit referentieontwerp is een aanvraag ingediend bij het Europese LIFE-programma. Een programma waarmee de Europese Commissie projecten wil stimuleren die passen binnen het Europese beleid van natuur, klimaat en milieu. In 2020 heeft deze aanvraag geleid tot het project LIFE COOL SQUARE. In dit project wordt gekeken naar oplossingen en ideeën om de grotendeels verharde openbare ruimte om te vormen tot een aantrekkelijke, groene en leefbare omgeving. De gemeente Groningen krijgt ruim € 1 miljoen euro van de Europese Commissie voor het uitwerken en uitvoeren van een vergroeningsplan voor het Damsterplein.

Omvang project

In eerst instantie lag de focus op het vergroenen van het plein door middel van verschillende groene eilanden verspreid op het plein. Bij de start van het project hebben de bewonersvereniging en de klankbordgroep aandacht gevraagd voor de huidige verkeerssituatie. De bewoners vinden de verkeersafwikkeling in hun wijk, Binnenstad-Oost, te overheersend en onveilig. Zij zien

graag een drastische verandering in het verkeerssysteem, zoals het autoluw maken van één zijde van het Damsterplein. Een dergelijke grote aanpassing is op korte termijn niet mogelijk op het Damsterplein. Het Damsterdiep is een belangrijke toegangsroute naar de binnenstad voor verkeer aan de oostkant van de stad. Ook is het een belangrijke route voor het openbaar vervoer en hulpverleningsdiensten. Het aantal vervoersbewegingen moet eerst aanzienlijk naar beneden worden gebracht, voordat al het verkeer naar één zijde kan worden gebracht. Daarvoor zijn maatregelen buiten het Damsterplein nodig. Binnen dit project is daarom een ontwerp gemaakt waarbij een ingreep in het verkeerssysteem in de toekomst mogelijk blijft en dat ook functioneert met behoud van de huidige verkeersafwikkeling. Dit betekent voor het ontwerp van het project dat de scope is teruggebracht naar het plein achter het gebouw van Nijestee. Andere onderdelen, zoals de herinrichting van de weg en het trottoir aan de zuidzijde worden in een volgende fase uitgevoerd.

Participatie

Vanuit de Europese subsidie zijn een aantal randvoorwaarden gesteld waar de herinrichting aan moet voldoen. Bij de start

van het project zijn met een festival op het plein de eerste ideeën voor de herinrichting opgehaald. Voor de verdere uitwerking is samengewerkt met een klankbordgroep van direct omwonenden, bewoners uit de wijk en een aantal ondernemers. Aan de hand van een aantal thema's zijn uitgangspunten voor het ontwerp geformuleerd. Daarnaast is zijn

werksessies gehouden op een kinderopvang en het Werkman college. Tenslotte is ook rekening gehouden met gemeentelijk beleid en stedenbouwkundige uitgangspunten. Deze zijn op de linker pagina weergegeven. Voorliggend ontwerpboek laat zien hoe aan deze uitgangspunten wordt voldaan.

In rood omkaderd: het projectgebied

Huidige verschijningsvorm: een versnipperde stedelijke ruimte, waar de historische context moeilijk af te lezen is.

Analyse

Om tot een nieuw ontwerp te komen is eerst een analyse gemaakt van het gebied. Hierin is gekeken naar de ontstaansgeschiedenis en de huidige ruimtelijke kenmerken.

Geschiedenis

Het Damsterdiep vormt al eeuwenlang een belangrijke verbinding tussen Delfzijl en de stad Groningen. Het deel tot aan het dorp Ten Post, bekend als de oorspronkelijke Delf, werd al voor het jaar 1000 gegraven en stond toen nog in open verbinding met de zee. In de vijftiende eeuw werd het kanaal doorgetrokken naar Groningen, waarbij verschillende sloten werden afgegraven. In die periode ontstond het Schuitenschuiverskwartier, een buurt die zijn naam dankt aan de arbeiders die goederen oversloegen van het lagergelegen Damsterdiep naar het hoger gelegen Schuitendiep.

Tot 1570 lag deze buurt buiten de stadsomwalling. Met de aanleg van de Schuitenschuiversschans kreeg het gebied bescherming, en bij de stadsuitleg in het begin van de zeventiende eeuw werd het binnen de vesting gebracht. Toen werden ook de Nieuweweg en de Oudeweg aangelegd, terwijl de kleinschalige verkaveling van het Schuitenschuiverskwartier behouden bleef. Een structuur die nog altijd zichtbaar is. Na het slechten van de vestingwerken kwam het Damsterdiep opnieuw vrij te liggen. In 1879 werd het Verbindingskanaal gegraven, waardoor grotere schepen de stad konden bereiken en het Damsterdiep aan betekenis verloor. Delen van het Zuiderdiep en het Kattendiep werden in 1880 gedempt. In 1947 werd het Buiten-Damsterdiep, buiten de voormalige vestingwerken, opgevuld met puin uit de verwoeste binnenstad. In 1954 volgde het Binnen-Damsterdiep. Op de kop van het Damsterdiep verscheen in 1949 een

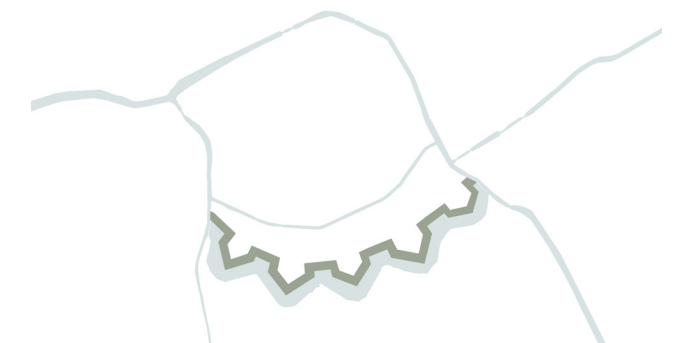
busstation met wachtkamer. In 1980 werd het busstation verplaatst naar het hoofdstation en is de wachtkamer omgebouwd naar een ruimte voor horeca. In 2013 werd het kantoor van woningcorporatie Nijestee opgeleverd met een ondergrondse parkeergarage en een openbare ruimte die is ingericht als evenemententerrein.

Huidige werking

Vandaag is de oorspronkelijke structuur van het Damsterdiep nauwelijks nog herkenbaar. De continuïteit van het voormalige diep is nu versnipperd. Aan de voorzijde van het kantoor van Nijestee ligt een druk verkeersknooppunt, op het achterliggende plein wordt de open ruimte onderbroken door de uitgang van de parkeergarage en de oude wachtkamer. De link met de diepenring is niet meer waarneembaar. Momenteel is het plein ingericht als evenementenplein voor maximaal 3.000 bezoekers. Deze functie heeft geleid tot een open, grotendeels verharde ruimte zonder beschutting. Op zonnige dagen warmt het plein sterk op en ontbreekt schaduw om verkoeling te vinden. De voetgangersentree van de parkeergarage is met de trap en het uitkijkpunt functioneel ontworpen in het geval van evenementen, maar deze functie komt in de praktijk niet tot zijn recht. Er vinden geen evenementen plaats. Het uitkijkpunt en de trap zijn inmiddels verloederd en worden door omwonenden als sociaal onveilig ervaren. De relatief brede wegen rond het plein en het gebrek aan levendigheid zorgen ervoor dat er hard wordt gereden rond het plein.

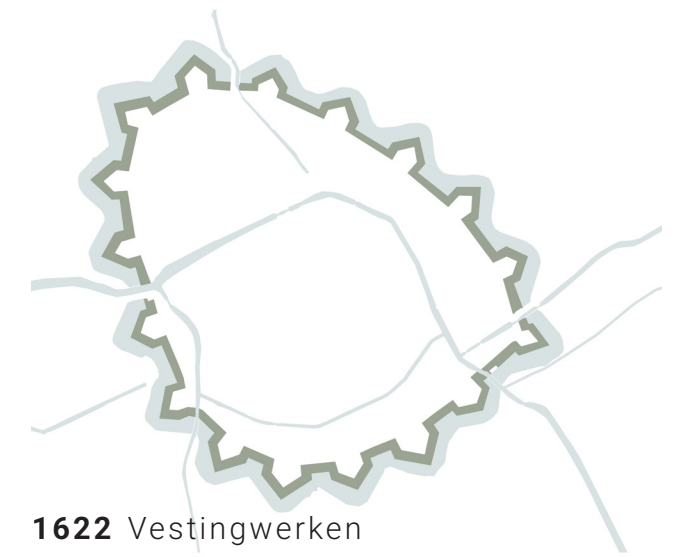
1425 Damsterdiep onstaat

1470 Aanleg vestingwerken zuid

1573 Schuitenschuiverskwartier

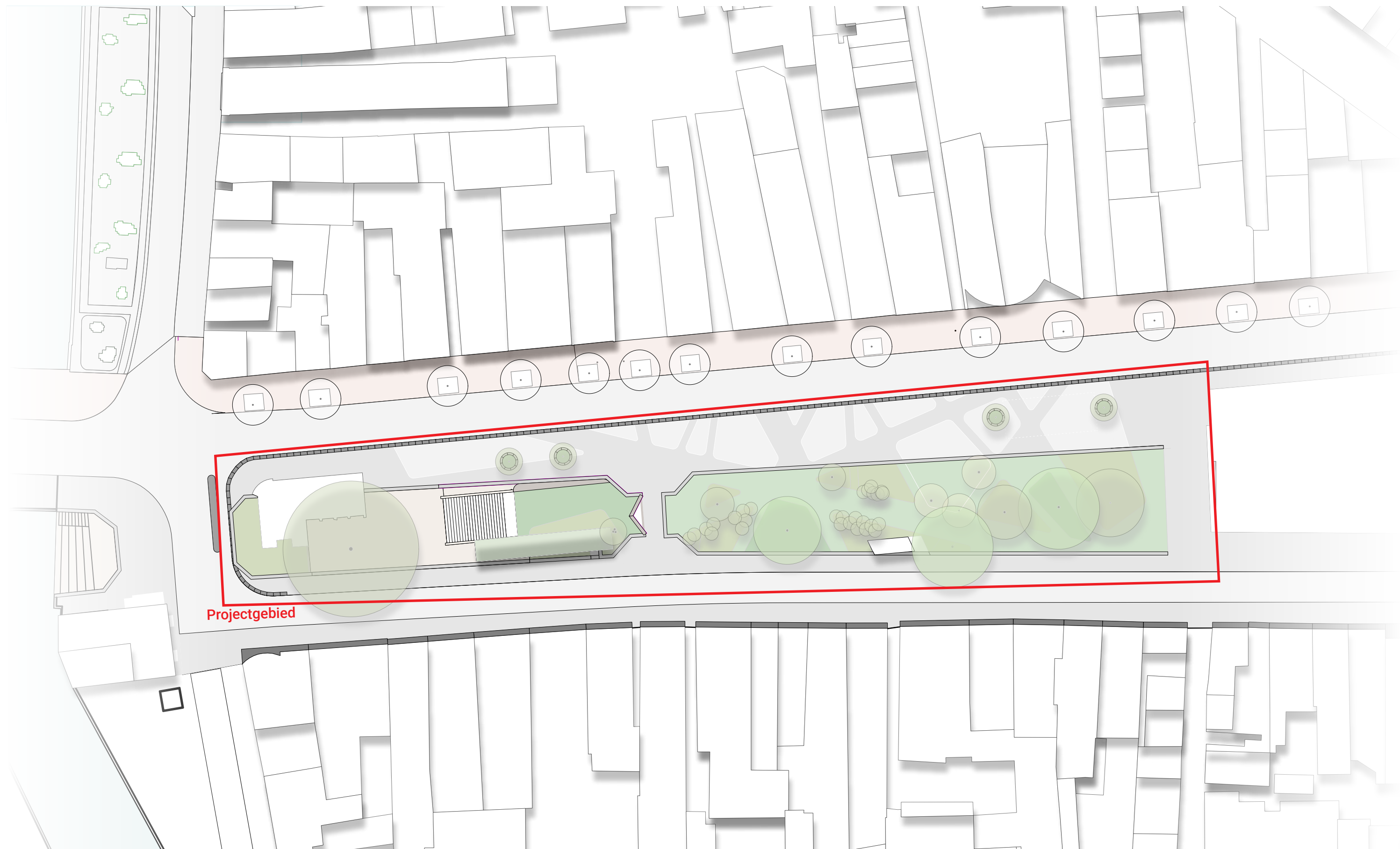
1622 Vestingwerken

1844 Slechting werken

1954 Gedempt Damsterdiep

Concept

Het Damsterplein vraagt om een stevige ruimtelijke drager om de versnipperde ruimte het hoofd te bieden. We gaan daarom om de structuur van het diep terug brengen om daarmee een continue lijn aan te zetten als verbinding tussen de diepenring en (in de toekomst) voorbij het Nijestee gebouw. Door de structuur van het Damsterdiep terug te brengen als een verhoogd plantvak, is het, ondanks de ligging op het dak van de parkeergarage, mogelijk een robuust groensysteem te creëren. Hiermee kan een substantiële bijdrage geleverd worden aan de klimaatbestendig plein en het verbeteren van de leefkwaliteit in dit gebied.

Het terugbrengen van de structuur benadrukt de oorspronkelijke stedenbouwkundige opbouw, maar past ook bij de oorspronkelijke functies. De noordzijde van het Damsterdiep werd in het verleden gebruikt voor de overslag van goederen. Hier was bedrijvigheid en werden de gangen van het Schuiteschuiverskwartier gebruikt om de goederen naar het Schuitendiep te brengen. De zuidzijde was een smalle ruimte waar geen

aanvullende functies werden uitgevoerd.

Het terugbrengen van de structuur van het diep geeft ook de mogelijkheid voor het terugbrengen van het gebruik. De noordzijde is een meer actieve ruimte waar verharding blijft, enerzijds om de bussen te laten rijden, anderzijds om de verharding op het plein te gebruiken voor kleinschalige evenementen die levendigheid geven, zoals een lokale markt of tango-workshop. De zuidzijde kan -in de toekomst- een rustig woonpad worden waar de verkeersintensiteit wordt verlaagd.

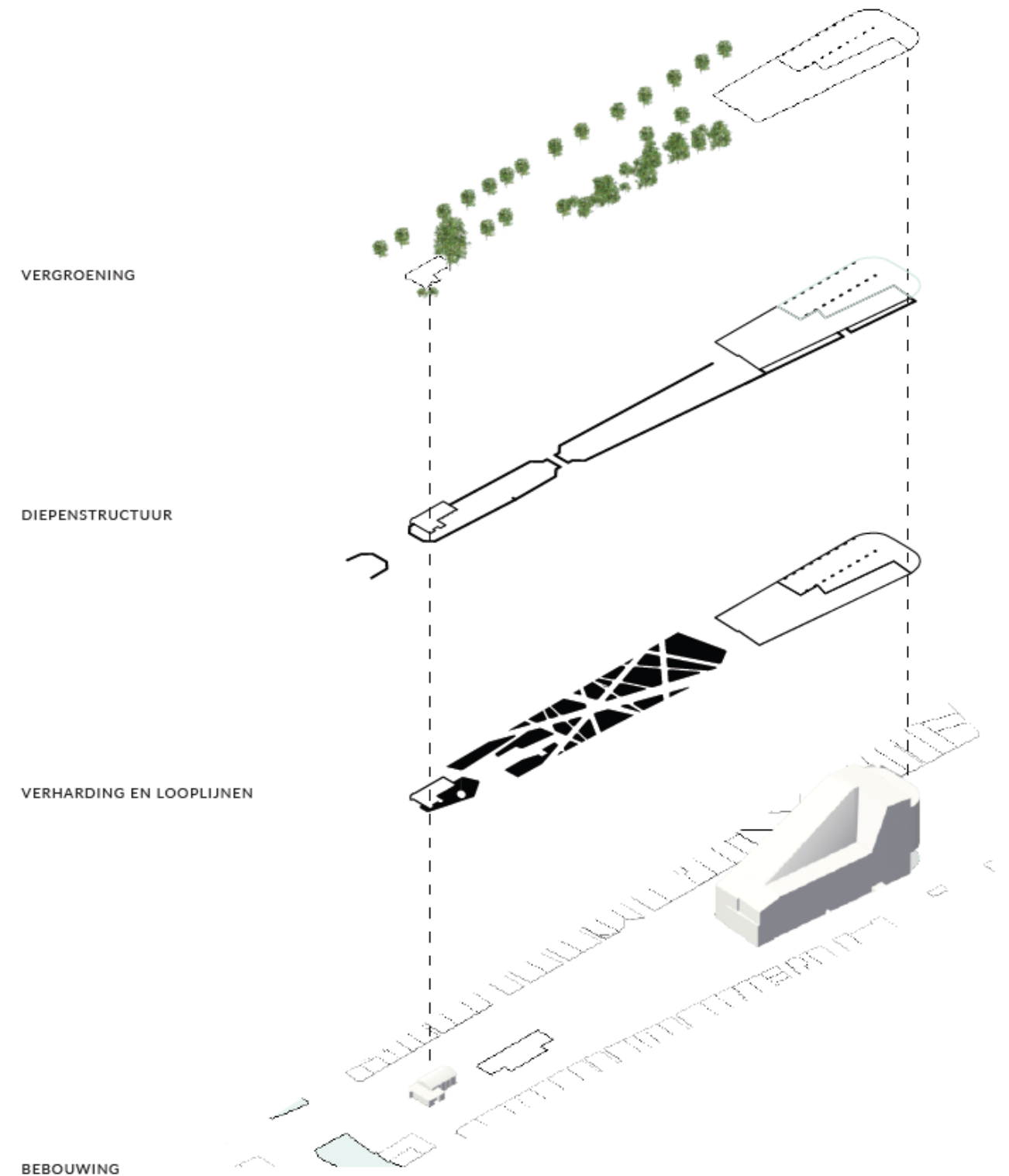
In de huidige inrichting worden de gangen, die kenmerkend zijn voor het gebied, door middel van een patroon in de bestrating van het plein met elkaar verbonden. Deze verharding willen we behouden vanwege de cultuurhistorische verwijzing en vanuit duurzaamheidsoogpunt: ze liggen er nog niet zo lang. Daarnaast kan dit patroon gebruikt worden om in de beplantingsstructuur door te zetten. Dit draagt bij aan de openheid, sociale controle en leesbaarheid van het plan.

Werking vroeger

Werking toekomst

3 Gebruiksgroen in de rechter bak

6 Verhoogde rand bij de kop van de bak

Plantoelichting

Het ontwerp voor het Damsterplein brengt de historische diep-ervaring terug in een eigentijdse vorm. De karakteristieke structuur van het gebied wordt niet alleen hersteld in de indeling van het plein, maar ook subtiel verankerd in de materiaalkeuze en detaillering.

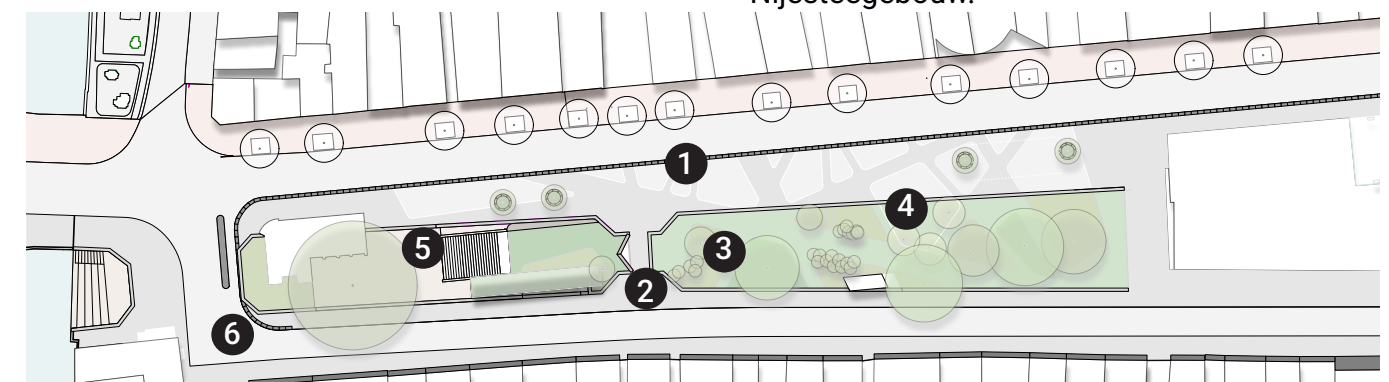
Binnen dit plan worden de twee oorspronkelijke contouren van het diep op het plein gerealiseerd. De rechter is een grote, verhoogde bak die te betreden is voor bewoners en bezoekers. Het patroon in de verharding, dat verwijst naar de historische gangen en stegen aan de noord- en zuidzijde van het Damsterdiep, wordt doorgezet in de beplanting. De lijnen worden maaipaden die fungeren als zichtverbindingen, doorgangen en verblijfsplekken. Hier kan men in het gras liggen, picknicken of spelen. De rand van de verhoogde bak is opgebouwd uit hergebruikte 30x30 straattegels, afgewerkt met granieten deksloven die verwijzen naar de oude kademuur.

De linker bak is de voormalige sluis. Deze omvat de voetgangersingang van de parkeergarage, de voormalige wachttruimte en een prachtige plataan. De kern van deze

contour blijft op maaiveldhoogte en wordt uitgevoerd in halfverharding, waardoor water kan infiltreren en de structuur van de diepenring zichtbaar blijft. Rondom de bestaande plataan ontstaat ruimte voor een koele verblijfsplek en eventueel een horecaterras.

De koppen van deze contour worden wel groen en verhoogd. Hierdoor is de diepenringstructuur duidelijk zichtbaar voor wie vanuit de binnenstad het Damsterplein nadert en kan het parkeergebouw geïntegreerd worden in het plan. Aan de noordzijde van deze bak wordt een houten rugleuning toegevoegd, die onderdeel uitmaakt van de aanpassingen aan het gebouw maar ook comfortabele openbare zitplekken biedt.

Er zijn sluisdeuren als zitelement toegevoegd op de oorspronkelijke positie, dit voldoet aan twee wensen van de klankbordgroep: het herkenbaarder maken van de sluis, en daarmee het diep, en een plek waar je kan zitten met een rugleuning. De nieuwe 'sluisdeuren' passen in het geheel, terwijl de oorspronkelijke deuren behouden blijven in het Nijestegebouw.

Locatie impressies

Beplanting

Het beplantingsconcept bestaat uit drie typologieën, die samen zorgen voor variatie in beeld, beleving en ecologische waarden. Dit wordt gedaan met maaipaden, bloemenweide en bosrand. De maaipaden volgen het patroon van de historische stegen en bieden plekken om te verblijven. Binnen deze structuur liggen plantvakken: bloemenweide en bosrand.

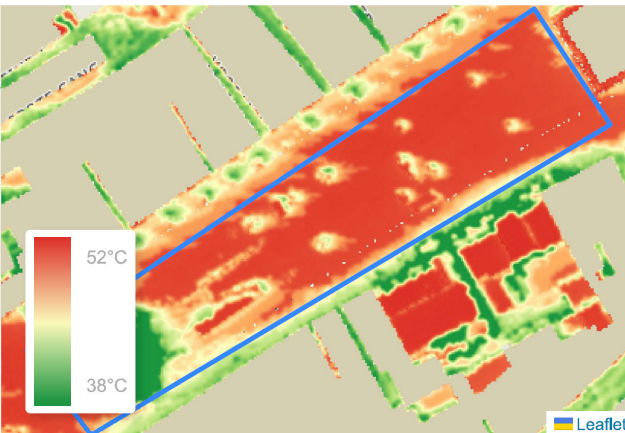
De bloemenweiden worden ingevuld met een rijk, grotendeels inheems kruidenmengsel gecombineerd met een grote solitaire volwassen boom. De beplanting is kleurrijk en verandert door de seizoenen. Dit wordt aangeplant in groenmatten die meteen volgroeid zijn.

De typologie Bosrand is geïnspireerd op een rijke bosrand met een opbouw van laag naar hoog. De beplanting bestaat uit een combinatie van bloembollen (stinzen) grassen, vaste planten, heesters, jonge bomen (spillen) en een enkele volwassen boom. Het bomenplan omvat vijf volwassen bomen

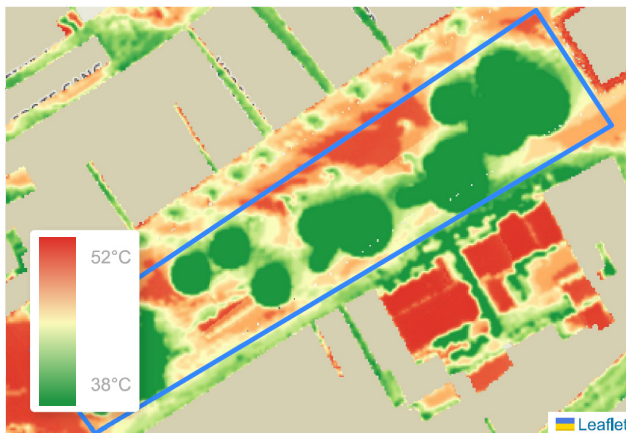
die op een kolom worden geplaatst zodat de parkeergarage dit kan dragen. Daarnaast worden in de vakken in de 'bosrand' spillen aangeplant. Dit zijn kleine bomen die relatief dicht bij elkaar worden geplaatst. Deze bomen hebben nog veel groeikracht en zullen uiteindelijk één wortelpakket en één kroon vormen. Ter aanvullingen komen er voor wat kleur enkele bloeiende bomen in de bak, bijvoorbeeld prunus, meidoorn en krenten.

Op de noordzijde van het plein worden vier meerstammige grove dennen geplant, deels verhoogd aangelegd om te compenseren voor beperkte ondergrondse wortelruimte.

Bij keuze en positionering van bomen en beplanting zijn ecologische waarde, biodiversiteit en bijzondere groeiomstandigheden op het dak van de parkeergarage zorgvuldig met elkaar afgewogen. Dit alles draagt bij aan een vermindering van de hittestress.

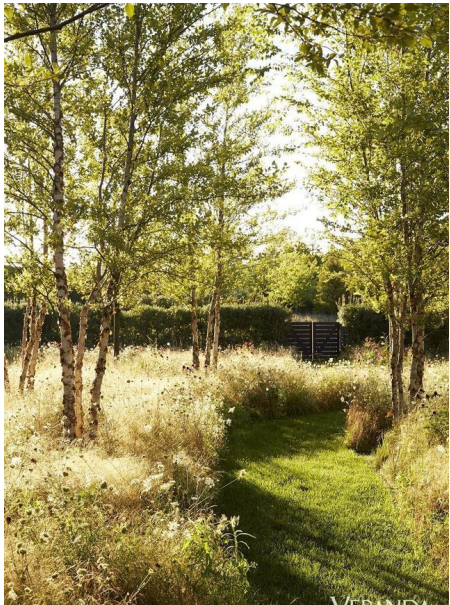
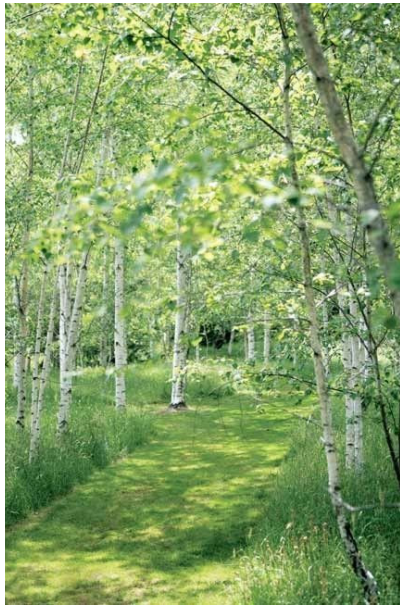
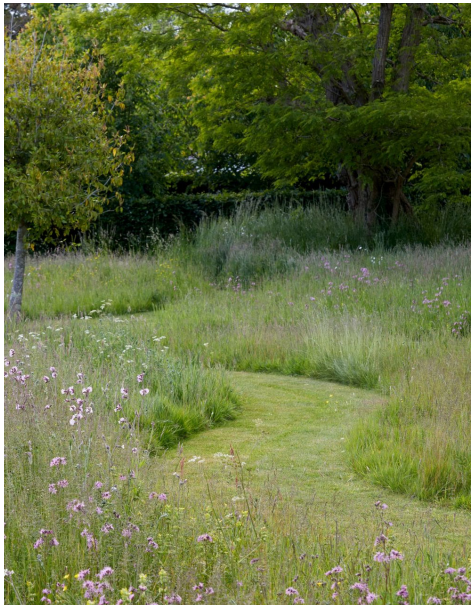

Temperatuur voor ingrepen

Temperatuur na ingrepen

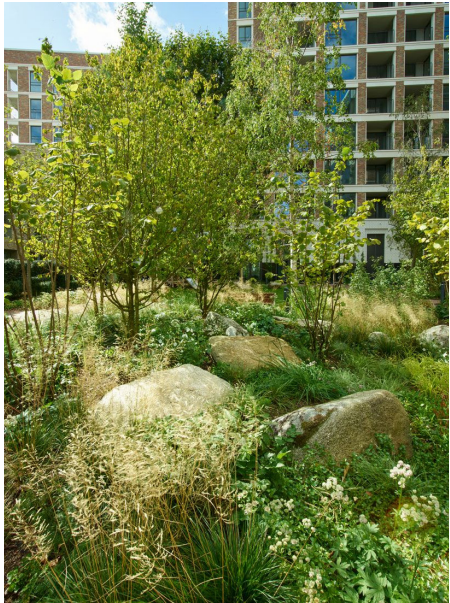
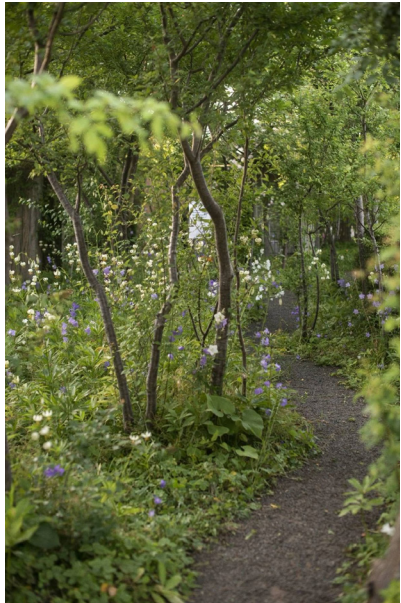
Maaipaden

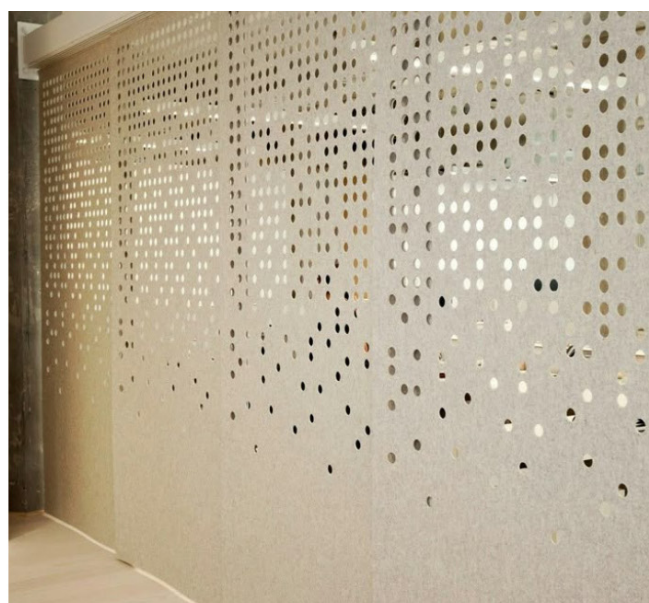
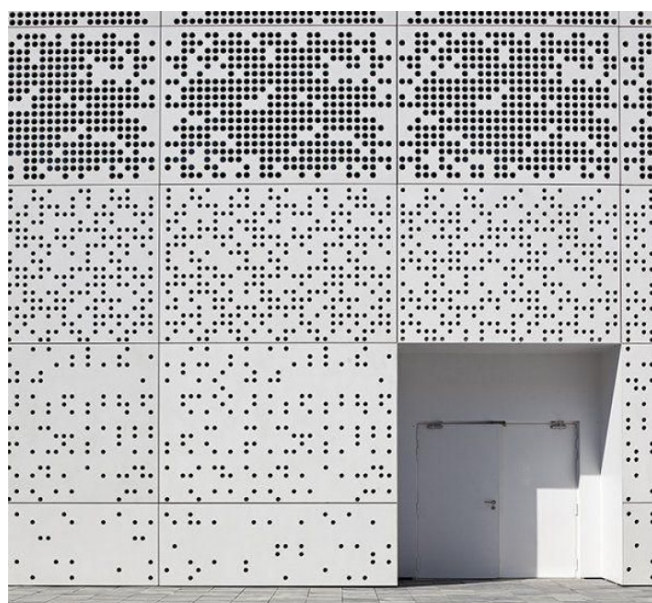

Bloemenweide

Bosrand

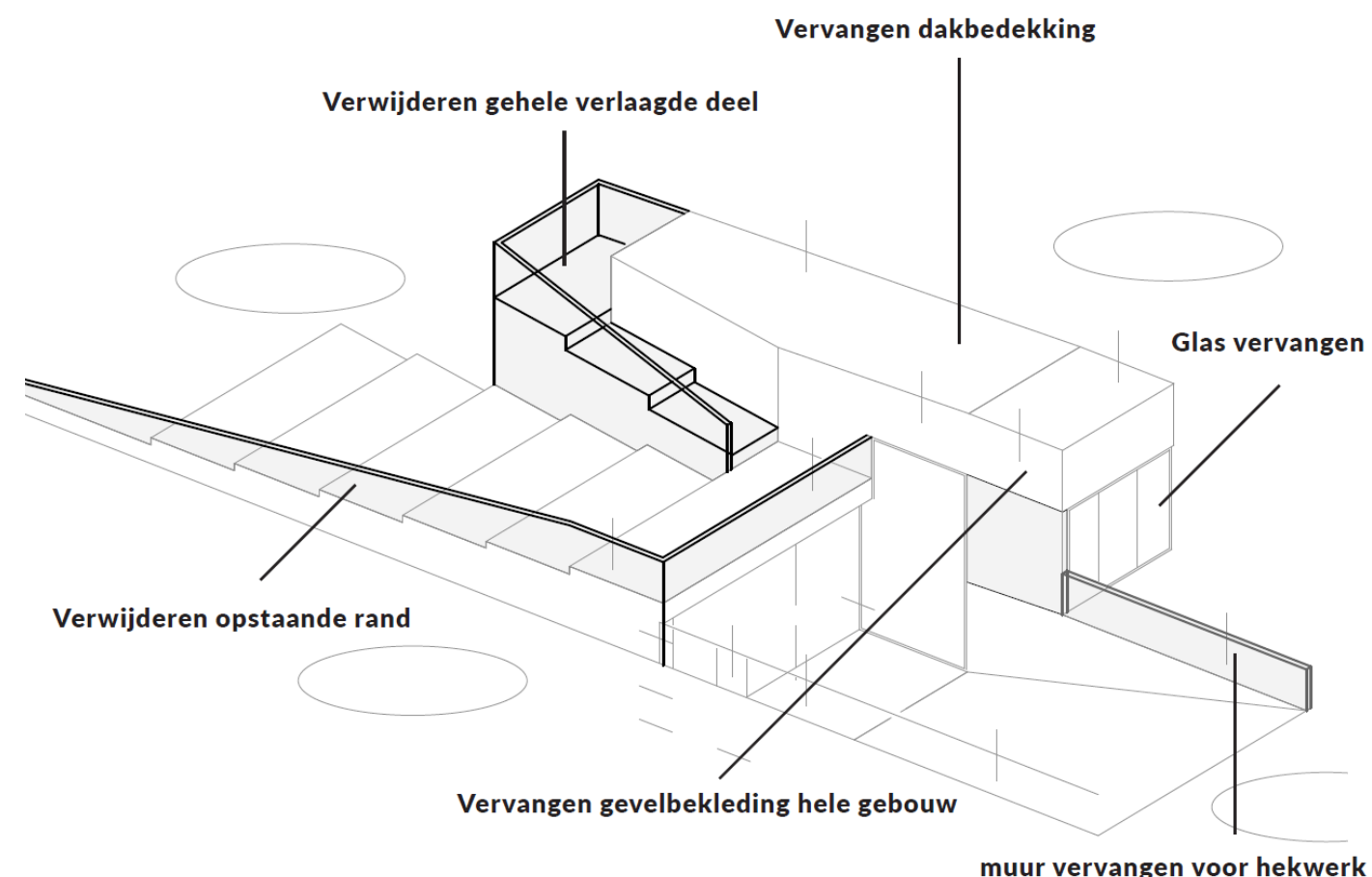

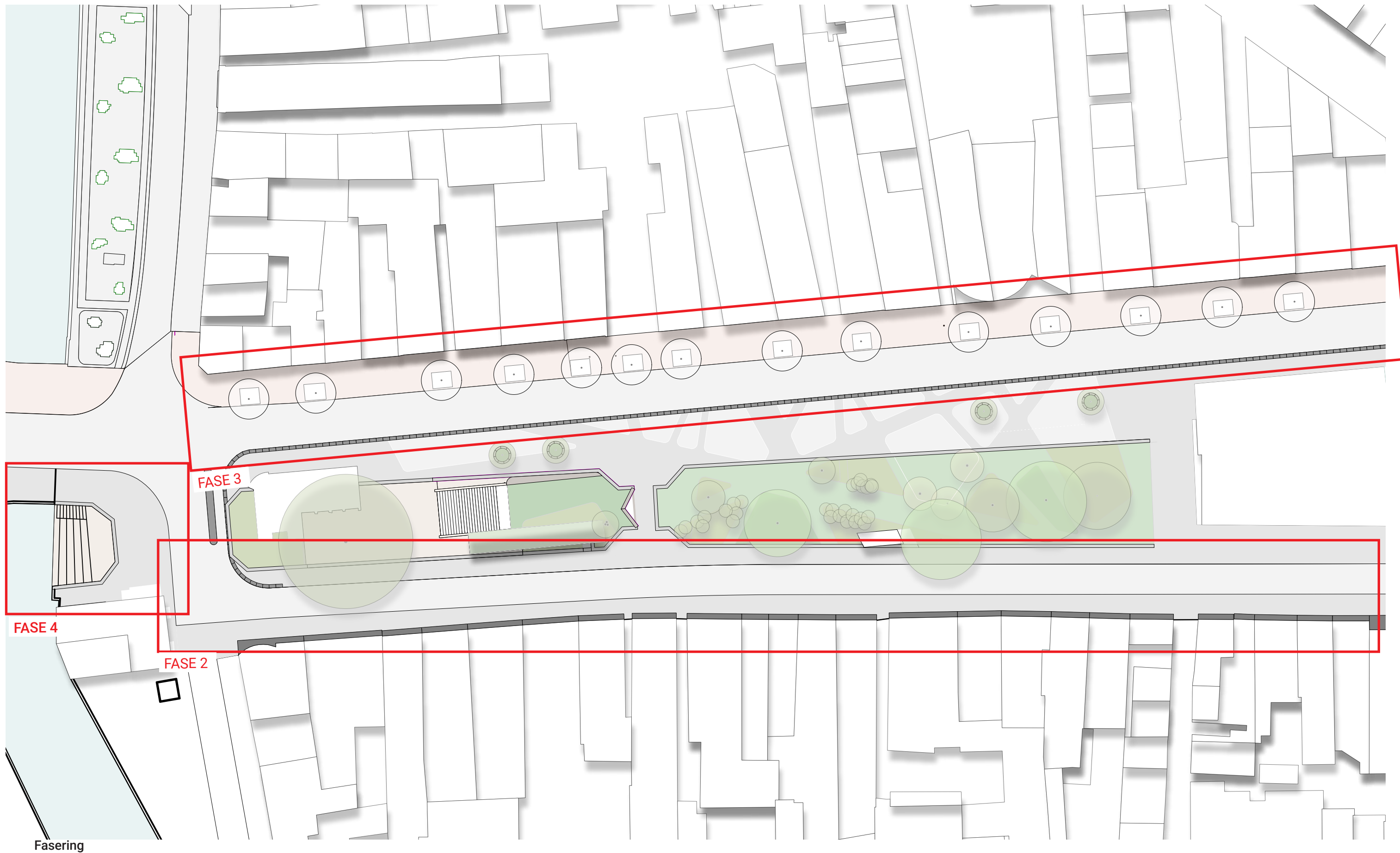

Parkeergebouw

Het parkeergebouw ondergaat een aanzienlijke transformatie om het beter in de omgeving te laten passen. Op dit moment is het een verwaarloosde plek die als sociaal onaangenaam wordt ervaren. Het huidige uitkijkpunt op het dak wordt verwijderd. We onderzoeken of we het gebouw uit kunnen breiden om plaats te bieden aan een aanvullend transformatorstation van Enexis. Hierdoor komt deze niet hinderlijk aanwezig in de openbare ruimte te staan.

De gevel krijgt een nieuwe materialisering welke deels open is ten behoeve van de ventilatie in de parkeergarage. Het dak wordt voorzien van beplanting. De trap wordt vergroend en de reling verwijderd, zodat het groen vanaf de straat zichtbaar is. Aan de rand van de entree ontstaat een hoogteverschil, dat wordt benut voor het toevoegen van een rugleuning die aansluit bij de uitstraling van het gebouw en extra zitplaatsen in de openbare ruimte creëert.

Toekomst

In de eerdere paragrafen is de vergroening van het plein binnen de scope van dit project toegelicht, maar dit vormt slechts een onderdeel van een groter geheel. In de zuidoostelijke cluster van de binnenstad zijn meerdere projecten in ontwikkeling die onderling verbonden moeten worden. Denk aan de Oosterbrug, de fietsverbinding die het centrum met Stadshavens en Meerstad verbindt, de herinrichting van de Diepenring en de ontwikkeling van de Casinolocatie aan het Kattendiep. Dit vraagt om keuzes die verder reiken dan dit specifieke project en bijdragen aan een gezamenlijke, strategische koers.

Dit project is daarom zo ontworpen, dat het past binnen een bredere toekomstige ontwikkeling van het plein en de omgeving. De ambitie is om het Damsterdiep, zowel ruimtelijk als functioneel, nog beter te laten aansluiten op de binnenstad, de Diepenring en de Oosterkade. Het verbeteren van de leefkwaliteit en het comfort voor fietsers en voetgangers vereist een ingreep in het verkeerssysteem rondom het projectgebied. In dit plan blijft de mogelijkheid om het busverkeer in twee richtingen via de noordzijde te leiden, zodat de zuidzijde op termijn kan worden ingericht als een rustige leefstraat.

Op kortere termijn kan de weg aan de zuidzijde van het Damsterplein al wel worden ingericht als 30 kilometer straat. Voor deze ingreep is in 2025 een knelpunt ingediend en goedgekeurd, waardoor dit deel als eerstvolgende fase kan worden uitgevoerd. Op het moment dat, in de verdere toekomst, de mobiliteitsdruk en de OV-routes kunnen worden aangepast, ontstaat er ruimte om ook de noordzijde van het plein opnieuw in te richten. Afhankelijk van de gemaakte systeemkeuzes kan deze zijde op vergelijkbare wijze als de zuidzijde worden ingericht, of juist worden benut voor het bundelen van gemotoriseerd verkeer in twee richtingen. Wanneer die stap wordt gezet, kan de zuidzijde daadwerkelijk transformeren tot de gewenste rustige woonstraat.

Hierdoor ontstaat aan de westzijde de mogelijkheid om het Damsterdiep ook ruimtelijk beter aan te laten sluiten op de Diepenring. De omgeving van de Kattenbrug of de verlaagde kade bij de Reitemakersrijge kunnen als referentie dienen. Dit vormt echter onderdeel van een breder, integrale aanpak tussen het Schuitendiep, het Damsterplein en de Oosterkade. Momenteel zijn er nog geen middelen beschikbaar om dit onderdeel uit te voeren.

Referentiebeeld verlaagde kade